

Likabehandlingsplan 19/20

Innehåll

Förklaring av ny arbetsgång	3
Inledning.....	3
Förkortad beskrivning av arbetsprocessen med Fria Emilias likabehandlingsplan.....	3
1. Undersöka risker	4
Hur upptäcker vi kränkande behandling?	5
2. Analysera orsaker	7
3.Genomföra åtgärder.....	7
4. Följ upp och utvärdera	9
Främjande arbete	9
Definitioner och begrepp	12
Lagar och styrdokument.....	14
Bilaga 1 Sju diskrimineringsgrunder	15
Bilaga 2 Fortlöpande arbete i fyra steg, bakgrund	17
Bilaga 3 Lagar och styrdokument	19

Förklaring av ny arbetsgång

Arbetsgången för Fria Emilias likabehandlingsplan ser från hösten 2017 ut på ett nytt sätt utifrån ändringar i DO 2009:567. Detta dokument är ett förslag till en arbetsplan hur vi ska arbeta med LBP. Den ska ingå i skolans systematiska kvalitetsarbete och under hösten kommer enkätfrågorna ligga till grund för både LBP och SKA. Det första som sker i uppstarten på hösten är att all personal skall läsa igenom planen och bearbeta i arbetslagen. När eleverna startar upp höstterminen ägnar de första tiden i skolan åt att arbeta med diskrimineringsgrunder samt blicka tillbaka på förra läsårets resultat och analys av enkäterna kring trygghet och studiero från det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Inledning

Likabehandlingsplanen syftar till att **främja** rättigheter och möjligheter för de barn eller elever som deltar i eller söker till Fria Emilia oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning sexuell läggning eller ålder. Planen syftar även till att **förebygga** och förhindra att något barn eller någon elev som deltar i eller söker till Fria Emilia utsätts för trakasserier. Planen syftar dessutom till att **åtgärda** det som skäligen kan krävas för att i framtiden förhindra trakasserier och kränkande behandling på Fria Emilia.

Alla barn, elever och personal på Fria Emilia ska kunna känna sig trygga och bemötas och behandlas med respekt för sin unika egenart. Miljöerna på Fria Emilia ska vara fria från förekomst av diskriminering, kränkande behandling och trakasserier. Inget barn, ingen elev och ingen personal ska behöva vara rädd att gå till skolan.

Varje form av diskriminering, kränkande behandling och trakasserier är otillåten och ska förhindras. Fria Emilia utgår från ett demokratiskt förhållningssätt där det inte finns utrymme för diskriminering, kränkande behandling och trakasserier.

Likabehandlingsplanen innefattar alla på Fria Emilia, barn, elever och personal.

Föräldrar/vårdnadshavare ska, av ansvarig mentor, informeras om likabehandlingsplanen under höst- eller vårterminens föräldramöte. Barn och elever ska arbeta med och informeras om handlingsplanen varje termin.

Förkortad beskrivning av arbetsprocessen med Fria Emilias likabehandlingsplan

0. Höstterminen inleds med att alla klasser på skolan arbetar med de sju diskrimineringsgrunderna (se bilaga 1.) samt att eleverna får kännedom om Fria Emilias likabehandlingsplan. Arbete sker även utifrån analysen av enkäterna från föregående år och dess utvärderingar, orsaker, risker och åtgärder, detta ska även göras tillsammans med eleverna.
1. V. 43 genomförs enkät om undervisning, trivsel samt trygghet och studiero.

2. Dessa sammanställs klassvis samt för hela skolan. I arbetslagen analyseras resultaten för klasserna och för våningarna under vecka 44/45.

Därefter presenteras resultatet i respektive klass, klasserna analyserar och diskuterar resultatet, lyfter orsaker och formulerar förslag på åtgärder.

I arbetslagen sammanställs sedan en analys utifrån klassernas tankar och förslag på åtgärder kopplat till arbetslagens analys av orsaker och förslag på åtgärder. Detta dokumenteras och behandlas på ledningsgruppen under v. 49.

3. Åtgärder genomförs.
4. Under vecka 11 följs åtgärder upp och analyseras i klasserna. Det kan ske genom grupsamtal, reflektioner och/eller intervjuer med eleverna. Resultatet av denna uppföljning sammanställs klassvis och våningsvis. Åtgärderna utvärderas och omprövas. Analyserna och resultatet ligger till grund för det systematiska kvalitetsarbetet.
0. När höstterminen startar upp nästkommande år utgår arbetet från de förbättringsområden som ligger kvar från uppföljningen som gjordes under vårterminen.

Detta skall dokumenteras i likabehandlingsplanen och skall också ligga till grund för skolans systematiska kvalitetsarbete.

Nedan ser ni skolans mål och förslag på nya enkätfrågor som vi ska använda i arbetet med att skapa en ny likabehandlingsplan samt nytt underlag för Fria Emilias systematiska kvalitetsarbete.

1. Undersöka risker

Målen nedan är från vårt systematiska kvalitetsarbete som vi varje år utvärderar genom enkäter. Dessa enkäter skall innan vecka 43 omarbetas och ligga till grund för såväl vår Likabehandlingsplanen som vårt systematiska arbetsmiljöarbete

Mål

Normer och värden

1 mål

”Skolans mål är att varje elev tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt samverkar till att hjälpa andra människor.” Lgr11

Kunskaper (förutsättningar i lärandet)

"Skolan ska ansvara för att eleverna inhämtar och utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem." sida 13 Lgr11

Elevers ansvar och inflytande

1. Mål

"Skolans mål är att varje elev har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former." Lgr11.

Skolan och hemmet

Mål

"Skolans och vårdnadshavarens gemensamma ansvar för elevernas skolgång ska skapa de bästa möjliga förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande." Lgr11

Trygghet och studiero

"Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero" 5 kap 3 § SkoL

Mäts genom att en web-baserad elev- och föräldraenkät, eleverna vecka 43 och föräldrarna vecka 17.

Hur upptäcker vi kränkande behandling?

Dessa punkter tar upp hur vi gör för att upptäcka diskriminering, trakasserier och kränkningar under skoldagen, samt fritids:

- **KB-boken** - I en mapp på gemensam, ska all dokumentation om kränkande behandling dokumenteras. Den som dokumenterar ska meddela ansvarig pedagog och rektor att notering är gjord. Viktigt är att de som arbetar på fritids får muntlig information om det uppstått konflikter eller kränkningar under skoldagen så att de kan vara uppmärksamma under eftermiddagstid. (Läs även information under rubriken Likabehandling)
- Dokumentation av kränkande behandling kan även göras i mappen för elevdokumentationen på gemensam. Viktigt är då att göra en notering i KB-boken

med en hänvisning till aktuella elevmappar. Elevdokumentationen ligger under Gemensam/Elever-årskurser/ELEVER/NN/ löpande dokumentation. Där samlas all övrig information och dokumentation samlas kring elever.

- **Hemrummen** – Pedagogerna som arbetar tillsammans med barnen ingriper om de ser och hör att kränkningar förekommer. Vid samlingar pratar man tillsammans om k- tid, kompisskap och relationer. Mål och eventuella åtgärder från arbetet med likabehandlingsplanen skall finnas synligt i alla hemrum. Det ska även vara tydligt vilka pedagoger som ingår i KB-teamet.
- **Utevårdar/Innevårdar/Bistrovårdar** (samt personal som äter pedagogisk lunch) – är uppmärksamma på vad som händer och sker under k-tider, luncher och utestunder.
- **EGT** - På elevgruppsträffar (EGT) diskuteras uppkomna kränkningar och eventuella handlingsplaner.
- **Fritidstid** – Fritidspedagoger intervjuar varje barn 1-2ggr/läsår för att få veta hur de trivs på fritids. Pedagogerna på fritids träffas varje dag och pratar med varandra om det hänt något särskilt tidigare under dagen. De cirkulerar runt och är kring barnen hela tiden och håller extra koll på riskområden, t ex våningens smårum. På fritidsstunderna pratar man tillsammans med barnen om kamratskap.
- **Utvecklingssamtal** – I samtalen med barn, elever och föräldrar kan kränkningar upptäckas. Pedagoger ställer frågor om trivsel och trygghet.
- **Medarbetarsamtal** – Genom kontakten med rektor kan kränkningar upptäckas. Om någon vuxen känner sig kränkt eller ser kränkningar kontaktas i första hand rektor, därefter något av skyddsombuden, fackliga ombud eller styrelsens ordförande.
- **Matsituationen** – Personal i Bistron håller uppsikt och lyssnar om kränkningar förekommer vid lunch. Händelser dokumenteras i den digitala KB-boken på *Gemensam/KB/Födda XX/*. Den som dokumenterar ska meddela ansvarig pedagog att notering är gjord.
- **Skolsköterskan** - kan i samtal med barn och/eller föräldrar få veta om kränkningar förekommer.
- **Städet** – är uppmärksam på vad som händer kring elever och kan upptäcka kränkningar. Händelser dokumenteras i den digitala KB-boken på *Gemensam/KB/Födda XX/*. Den som dokumenterar ska meddela ansvarig pedagog att notering är gjord.

2. Analysera orsaker

Enkäterna sammanställs klassvis samt för hela skolan. I arbetslagen analyseras resultaten för klasserna och för våningarna under vecka 44.

Därefter presenteras resultatet i respektive klass, klasserna analyserar och diskuterar resultatet, lyfter orsaker och formulerar förslag på åtgärder.

I arbetslagen sammanställs sedan en analys utifrån klassernas tankar och förslag på åtgärder kopplat till arbetslagens analys av orsaker och förslag på åtgärder. Detta dokumenteras och behandlas på ledningsgruppen under v. 49.

3. Genomföra åtgärder

Utifrån vad som har framkommit i analysen med klasserna vidtas det åtgärder som är lämpliga.

Det finns även ett KB-team på Fria Emilia som har till uppgift att ge stöd och hjälp i utredning och åtgärder kring diskriminering, kränkande behandling och trakasserier.

Utredning

I KB-boken sker kontinuerligt dokumentationer vid kränkningar. All personal på skolan har ansvar att föra information om kränkningar vidare till rektor. Vid elevgruppsträffar (EGT) samtalar vi om uppkomna händelser och eventuella insatser. Utredning ska ske skyndsamt.

Vid utredningar följs Fria Emilias plan för åtgärder enligt nedan. Under utredningen förs protokoll digitalt. Om kränkningar fortsätter, trots vidtagna åtgärder, skall **Åtgärdsprogram** upprättas.

All dokumentation ska vidarebefordras till Rektor som ansvarar för arkivering och information till styrelse.

Vid varje enskilt fall ska en bedömning göras av hur allvarlig kränkningen är, om anmälan till Socialtjänsten eller Polismyndigheten ska göras eller om Arbetsmiljöverket skall underrättas.

Åtgärder vid kränkningar och trakasserier mellan elever

1. Ta reda på allt om kränkningarna och trakasserier

Var sker de? När sker de? Hur går kränkningarna och trakasserier till?

Vem eller vilka är inblandade? Vem eller vilka är ledare?

Hur länge har kränkningarna och trakasserier pågått?

2. Ge stöd och hjälp till de kränkta eller trakasserade genom att:

Förklara för den kränkta eller trakasserade vad som kommer att hända samt informera all berörd personal.

Kränkaren måste också informeras om vad som kommer att ske. Ansvarig pedagog tar ställning till om KB-teamet ska utreda kränkningarna och trakasserade eller om man sköter det själv.

3. Utredningen (görs av ansvarig pedagog och ingripande, eller KB-teamet)

Plocka ut kränkaren eller kränkarna en efter en. Var alltid två personer närvarande vid samtalet. Avsluta med "ledaren". Kränkarna skall inte få möjlighet att prata med varandra under utredningsskedet.

- Tala om att du känner till vad som hänt.
- Ge konkreta besked.
- Kränkaren får bekräfta att uppgifterna stämmer.
- Förklara att skolan inte accepterar kränkningar och att all personal arbetar för att få ett slut på kränkningarna.
- Låt kränkaren föreslå hur kränkningarna skall sluta/invänta svar tyst.
- Gör klart att nya enskilda samtal kommer att hållas.
- Be kränkaren att berätta om samtalet hemma.
- Avsluta samtalet med att bestämma en ny träff så att förslagen efterlevs.

4. Kränkarnas eller trakasserarens föräldrar kontaktas av ansvarig pedagog.

5. Nya enskilda samtal hålls med offret, kränkaren/trakasserarens och medhjälparna.

Man kontrollerar om kränkningarna och trakasserierna upphört och låter kränkaren föreslå hur den utsatte kamraten skall komma in i gemenskapen igen.

6. Kontinuerlig uppföljning och arbete med relationer i klassen.

"Tvinga" eleverna att göra ett aktivt val – tar man inte ståndpunkt emot kränkningar och trakasserier så är man för kränkningar och trakasserier.

7. Stöd för de inblandade, både kränkaren/trakasserarens och offret.

Åtgärder vid kränkningar och trakasserier mellan elever och vuxna

Eleven i samråd med föräldrar/vårdnadshavare vänder sig via ansvarig pedagog eller direkt till rektor om eleven blivit kränkt av en vuxen på skolan. Om någon vuxen misstänks för att diskriminera, kränka eller trakassera en elev ska rektor ansvara för utredningen.

Den **vuxne** vänder sig till rektor som håller i utredningen om en vuxen blivit kränkt eller trakasserad av en elev. Vårdnadshavare kontaktas alltid. Fackliga ombud och skyddsombud kontaktas vid behov.

Utvärdering av dokumentationen vid utredning av diskriminering, kränkande behandling och trakasserier sker efter varje utredning. Eventuella förslag på förändringar förs vidare till ledningsgruppen.

Utvärdering av Fria Emilias likabehandlingsplan med handlingsplan sker årligen i samband med kvalitetsredovisningen.

Åtgärder vid diskriminering, kränkande behandling och trakasserier mellan vuxna

I första hand vänder sig den vuxna till rektor som håller i utredningen. Om det inte är möjligt kan man vända sig till styrelsens ordförande, skyddsombuden eller till de fackliga ombuden.

4. Följ upp och utvärdera

0. Under vecka 11 följs åtgärder upp i klasserna, genom gruppsamtal, reflektioner och intervjuer med eleverna. Resultatet av denna uppföljning sammanställs klassvis och våningsvis. Åtgärderna utvärderas och omprövas. Analyserna och resultatet ligger även till grund för det systematiska kvalitetsarbetet.

Främjande arbete

På Fria Emilia vill vi att barn, elever och personal upplever meningsfulla sammanhang, glädje och delaktighet, vi tänker att det främjar vänskap och förebygger diskriminering, kränkande behandling och trakasserier. Självförtroende, respekt och tolerans växer i sådana miljöer. Samtal och reflektion är de främsta verktygen för att bearbeta de egna föreställningarna och för att skapa ett gemensamt förhållningssätt och en positiv atmosfär i verksamheten. Vi satsar på tidiga insatser, där vi utgår från individnivå, gruppnivå och organisationsnivå för att nå helhetsperspektivet. Vår värdegrund är en kompass som genomsyrar hela verksamheten. Den hjälper oss att hålla fokus på vårt uppdrag och att erbjuda ett gemensamt förhållningssätt till eleverna. Vår värdegrund är inspirerad av Reggio Emilia filosofin men är även starkt knuten till våra styrdokument.

Vi främjar likabehandlingsarbetet på Fria Emilia genom att arbeta i vardagen med följande värdegrund: **subjektivitet, olikhet, förhandling, lärande** och **demokrati**.

På Fria Emilia främjar vi elevens **subjektivitet** genom att:

- erbjuda många olika sätt att kommunicera.
- lyfta fram varje individ vid möten och i samtal, vid redovisningar och utställningar.
- ge varandra positiv bekräftelse.
- lyssna på den som pratar.
- uppmuntra eleverna till att ta ställning och uttrycka och stå för sin åsikt.
- uppmuntra till att våga diskutera olika åsikter.
- uppmuntra eleverna att fråga för att fördjupa den andras tankar.
- uppmuntra till positivt bemötande.
- från vuxenhåll vara tydliga kring vikten att respektera varandra.
- pedagogerna strävar efter att vara goda förebilder.
- låta eleverna förstå att de duger som de är, här och nu.
- eleverna ska få förståelse att de finner sig i en lärandeprocess som för olika människor tar olika lång tid.
- eleverna är medvetna om vilka mål de ska sträva efter utifrån individuellt IUP och nationella mål.

- eleverna har inflytande över sin egen vardag i skolan.

På Fria Emilia främjar vi elevens **olikheter** genom att:

- använda oss av olikhet som en rikedom till skillnad mot konkurrens.
- använda dokumentation för att eleverna ska få syn på alla olika kompetenser.
- få syn på att man kan lära av andras erfarenhet och att man kompletterar varandra.
- pedagoger uppmuntrar allas delaktighet genom att planera aktiviteter där det behöver vara fler individer med olika kompetenser för att kunna lösa utmaningar. (t.ex: äventyrspedagogik, teater, mm.)
- i reflektion om olika inlärningsmoment visar pedagoger att olika lösningar kan ge lika resultat (ex. i matematik).
- i reflektion och resonemang visar pedagogen att lösningen på ett problem inte behöver vara givet, beroende på kulturer, uppväxt, ålder och erfarenheter m.m.
- med hjälp av samtal och utvärderingsfrågor i små och stora grupper ska eleverna reflektera över det arbetet de har utfört tillsammans och kunna analysera vilka roll de har spelat under arbetets gång och vad de har tillfört gruppen genom sitt arbete.
- eleverna får tillgång till olika inlärningsmetoder och uttryckssätt.
- eleverna utvecklar en förmåga att vara tillåtande mot andra personer, andras åsikter och idéer.
- eleverna får förståelse för att vi lär av varandras olikheter. Olikheter skapar frågor och svar som leder till utveckling.

På Fria Emilia sätts elever i situationer där de **förhandlar** med olikhet och sitt subjektiva sätt att förstå. Eleverna får uppleva att de växer i mångfald och komplexitet genom att:

- få uppleva att möta varandra och bli medvetna om att någon annan kan berika mitt tänkande.
- pedagogerna prioriteras att mötas och ge tid till samtal i mindre och större grupper (elevråd, klassråd, olika beslutssituationer, mm). Dessa samtal tränas förhandlingsteknik: för att vara trygga och bekväma att komma till tals behöver man bli lyssnad och respekterad.
- eleverna ha möjlighet att förbereda sig och hämta de fakta de behöver. Eleverna tränar att formulera sig, vara delaktig, känna sig lika viktig, skilja på sak och person.
- förstå att sin åsikt inte är den viktigaste och kunna förhandla med sig själv, kompromissa, våga ändra åsikt.
- samtal ger utrymme för att eleverna ska kunna resonera, kritiskt värdera, formulera frågor, påverka, jämföra, försvara, argumentera.
- eleverna ska tränas i att kommunicera:
- träna sig att lyssna aktivt och intresserat på andra
- återkoppla uppfattat budskap
- träna sig i att leva sig in i hur andra känner och upplever.
- eleverna ska tränas att förhandla om något realistiskt och respektera förhandling och beslut.

På Fria Emilia vill vi att eleverna ska få möjlighet att uppleva sin egen tid i skolan som en helhet och få en långsiktig syn på **lärandet**. Därför är det viktigt att vi har en kontinuitet i vårt

förhållningssätt genom att ständigt bearbeta vår idé om en gemensam människo- och kunskapssyn. Vi jobbar med arbetsformer där eleverna får närma sig sitt lärande på sina villkor genom att:

- vara nyfikna och aktivt söka meningsfullhet i vad de gör.
- få uppleva och gestalta lärandet.
- få möjlighet att uttrycka sig med 100 språk.

Därför möjliggör Fria Emilias miljö inspiration till, initiativ, kreativitet samt att uttrycka sig i sitt lärande.

Vi jobbar med ett forskande förhållningssätt bland annat genom att:

- möta problem, frågor och utmaningar, ha hypoteser, prova på egna och andras hypoteser, jämföra, dra slutsatser, ha nya hypoteser, kritisk granska, utvärdera, gå vidare utifrån slutsatser. Detta möter eleverna i projekt-, grupp och individuella arbeten, hemuppdrag mm.
- eleverna ges möjlighet att forska, experimentera, misslyckas och utmana sin egen förmåga. Eleverna uppmuntras till nyfikenhet, i viljan att förstå mer genom att prova, göra, leka och utforska.
- vi arbetar för att eleverna ska känna till och förstå målen i alla ämnen. Utifrån dessa mål planerar eleverna och pedagogerna tillsammans på vilket sätt de ska nå målen. Vid löpande utvärderingar återplaneras vilka insatser som behövs och vilka kunskapsutvecklingsområden som ska betonas.
- pedagogerna ska handleda och utmana, ge tid till reflektion och medvetet med eleverna forma olika gruppkonstellationer med utgångspunkt från uppdragets behov av olika kompetenser.
- pedagogerna ska ge lärandet ett sammanhang och sätta det i relation till elevens erfarenhet och världen.
- löpande utvärderingar bidrar till att synliggöra och formulera vilka kunskapsområden eleverna behärskar samt vilka kunskapsområden som eleverna behöver vidareutveckla.

På Fria Emilia genomsyrar **demokratifostran** hela dagen och allt lärande. Vi medvetandegör eleverna om deras rättighet att påverka sin egen skolsituation genom att:

- göra eleven medveten om demokrati: hur lever man den, hur är det om inte är demokratisk? Vi arbetar ständigt med att de dagliga samtalen mellan pedagog-pedagog, elev-elev, elev-pedagog främjar vår demokratiska fostran samt ökar förståelsen för andra.
- definiera demokrati genom jämförelser: vilka länder är/ är inte demokratiska, vilka konsekvenser har det?
- diskutera utifrån världshändelser, jämföra valsystem i olika länder.
- vilka är människans rättigheter och vad innehåller barnkonventionen: följer hela världen dessa? Vad händer om man inte följer det?
- eleverna ska diskutera om och praktisera demokrati i skolan: är Fria Emilia en demokratiskplats? När vi i grupper genomför omröstningar, är det alltid majoritetsomröstning som ska gälla? Vad kan vi/ kan inte vi förhandla om? Stämmer våra gemensamma regler med våra värden?, hur kan vi bli bättre? Eleverna har

möjlighet att praktisera demokrati genom elevrådet, klassråd, matråd, ordningsråd där eleverna har möjlighet att föra fram för de viktiga frågor. Varje elev på FE möter många olika människor i olika miljöer och sammanhang vilket ökar förståelsen för varandra.

- vad behöver en demokrati: kunna/våga uttrycka sin åsikt, känna sig viktig, lyssna på andra, stå för argumentationen, respektera den andra och tagna beslut. Vi arbetar kontinuerligt med att värna om att man ska få möjlighet att göra sin röst hörd genom att man visar respekt genom att lyssna till den som pratar
- vi vuxna på FE är förebilder genom att vi lever i en demokratisk organisation där vi är konsekventa med att upprätthålla de demokratiska formerna, visa hänsyn, visa respekt och visa empati.
- skapa rutiner som gör ansvarstagande naturligt. Vi arbetar med att göra egna val och vi samtalar om vilka konsekvenser valen får för den enskilde och för andra.
- på FE är vi ofta mer än en pedagog i grupperna vilket leder till fler samtal där vi praktiserar demokratiska processer.

Definitioner och begrepp

Sju diskrimineringsgrunder, för förtydligande se bilaga 1

Diskriminering är förbjudet om det beror på:

1. Kön
2. Könsoverskridande identitet eller uttryck
3. Etnisk tillhörighet
4. Religion eller annan trosuppfattning
5. Funktionsnedsättning
6. Sexuell läggning
7. Ålder.

Diskriminering

Diskriminering innebär att ett barn eller en elev missgynnas, direkt eller indirekt, av skäl som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, könsoverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. Eftersom diskriminering handlar om missgynnande förutsätter det någon form av makt hos den som diskriminerar. I skolan är det huvudmannen eller personalen som kan göra sig skyldig till diskriminering. Barn och elever kan inte diskriminera varandra i juridisk bemärkelse.

Kränkande behandling

Kränkande behandling är handlingar som kränker barns eller elevers värdighet. Kränkande behandling kan utföras av en eller flera personer och riktas mot en eller flera. Kränkningarna kan vara synliga och handfasta likaväl som dolda och subtila. De kan utföras inte bara direkt i verksamheten utan även via exempelvis telefon och Internet. Kränkande behandling kan till exempel uttryckas genom nedsättande tilltal, ryktesspridning, förlöjliganden eller fysiskt våld. Kränkningarna kan även handla om att frysa ut eller hota någon. Kränkande behandling kan äga rum vid enstaka tillfällen eller vara systematiska och återkommande. Mobbning är en form av kränkande behandling som innebär en upprepad negativ handling när någon eller några medvetet och med avsikt tillfogar eller försöker tillfoga en annan skada eller obehag.

Trakasserier

Trakasserier är kränkande behandling som har samband med någon av de nämnda diskrimineringsgrunderna.

Med **diskrimineringsgrund** menas de kategorier av personer eller de karakteristika som skyddas av diskrimineringslagstiftningen.

Direkt diskriminering innebär att någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan. För att det ska röra sig om diskriminering ska missgynnandet ha samband med någon av diskrimineringsgrunderna.

Man kan också i vissa fall diskriminera genom att behandla alla lika, så kallad **indirekt diskriminering**. Med detta menas att någon missgynnas genom tillämpning av en bestämmelse eller ett förfaringsätt som framstår som neutralt men som i praktiken missgynnar ett barn eller en elev av skäl som har samband med en viss diskrimineringsgrund, såvida inte bestämmelsen, kriteriet eller förfaringsättet har ett berättigat syfte.

Med begreppet **likabehandling** menas att alla barn eller elever ska behandlas så att de har lika rättigheter och möjligheter oavsett om de omfattas av någon diskrimineringsgrund. Det innebär dock inte alltid att alla barn och elever ska behandlas lika, se indirekt diskriminering.

Sexuella trakasserier innebär ett handlande av sexuell natur som kränker någons värdighet. Sexuella trakasserier behöver inte ha samband med någon av diskrimineringsgrunderna. För att underlätta läsningen inryms i den här skriften begreppet sexuella trakasserier i begreppet trakasserier.

Med diskrimineringsgrunden **könsöverskridande identitet eller uttryck** menas att någon inte identifierar sig med sin biologiska könstillhörighet som kvinna eller man eller genom sin klädsel eller på annat sätt ger uttryck för att tillhöra ett annat kön.

Med diskrimineringsgrunden **etnisk tillhörighet** menas nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande.

Med **funktionshinder** menas varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga som till följd av en skada eller en sjukdom fanns vid födelsen, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå.

Med **sexuell läggning** menas homosexuell, bisexuell eller heterosexuell läggning.

Med **kränkande behandling** menas ett uppträdande som utan att ha samband med någon diskrimineringsgrund kränker ett barns eller en elevs värdighet.

Lagar och styrdokument

Lagar och styrdokument som ligger som grund för vårt arbete mot diskriminering, kränkande behandling och trakasserier.

- FN:s Barnkonvention
- Arbetsmiljölagen: 2015:4
- Skollagen: 2010:800
- Diskrimineringslagen 2008:567
- Förordning 2006:1083
- Läroplanen, Lgr11

För mer information se bilaga 3

Bilaga 1 Sju diskrimineringsgrunder

(lättläst)

Diskriminering är förbjudet om det beror på:

8. Kön
9. Könsoverskridande identitet eller uttryck
10. Etnisk tillhörighet
11. Religion eller annan trosuppfattning
12. Funktionsnedsättning
13. Sexuell läggning
14. Ålder.

Dessa sju saker är våra diskrimineringsgrunder. Nu ska vi förklara vad de betyder.

1. Kön

Kvinnor, män och transsexuella kan bli diskriminerade på grund av kön.

En person som är transsexuell kan vara någon som vill ändra kön eller som har ändrat kön.

Det är förbjudet att diskriminera någon på grund av kön.

2. Könsoverskridande identitet eller uttryck

Min identitet är min bild av mig själv. Jag som skriver den här texten är kvinna. Den som inte känner sig som kvinna och inte heller känner sig som en man har en identitet som är könsoverskridande.

DO använder ordet könsidentitet. En transperson har en könsidentitet som överbrygger de vanliga gränserna. Det är förbjudet att diskriminera en transperson.

En man som klär sig som en kvinna ska inte behandlas annorlunda. En kvinna som klär sig som en man ska inte heller behandlas annorlunda. Det kan vara diskriminering.

3. Etnisk tillhörighet

Jordklotet är fullt av människor. Vi kommer från olika länder, olika nationer. Vi har olika nationaliteter till exempel finländare, svenskar och polacker.

Alla människor har olika hudfärg. Vi kommer från olika kulturer. Vi kan tillhöra olika folk och bo i samma land. Det kan kallas att vi har olika etniska bakgrunder. I lagen kallas det för etnisk tillhörighet. Till exempel har samer sin etniska tillhörighet och romer har sin etniska tillhörighet

Alla människor har en eller flera etniska tillhörigheter. En människa kan till exempel vara både same och svensk. En annan människa har sin etniska bakgrund i Afrika, men är född i Sverige.

Alla människor har en eller flera etniska tillhörigheter. Alla människor kan därför bli utsatta för etnisk diskriminering.

Om du behandlar en människa annorlunda för att du tycker att hon är annorlunda kan det vara diskriminering.

Det är förbjudet att diskriminera någon på grund av etnisk tillhörighet.

4. Religion eller annan trosuppfattning

Det är förbjudet att diskriminera på grund av religion eller tro. Kristendom och islam är exempel på religioner.

En annan trosuppfattning kan vara ateism. Den som är ateist tror inte på någon Gud alls.

5. Funktionsnedsättning

En människa kan ha en funktionsnedsättning. Nedsatt syn eller nedsatt hörsel är exempel på det. Den som har en allergi mot jordnötter eller har svårt att gå har också en funktionsnedsättning.

Ibland gör det saker krångligare. Ibland spelar det ingen roll om man är allergisk mot jordnötter eller inte. Det beror på var man är och hur miljön där ser ut.

Det går inte att se alla funktionsnedsättningar. Några är osynliga. Du kan inte se att en person har problem inne i magen. Det kan till exempel vara problem med mage och tarmar eller oro och ångest.

Du kan heller inte se om någon behöver extra hjälp för att kunna förstå, koncentrera sig eller sitta still.

En lättläst text är nödvändig för några, men kan vara bra för alla.

Om du bryter benet och därför åker rullstol en månad räknas inte det som funktionsnedsättning enligt diskrimineringslagen. Lagen kräver längre tid för funktionsnedsättningen.

6. Sexuell läggning

Med sexuell läggning menas om en människa blir kär i män, kvinnor eller både män och kvinnor.

Den som blir kär i en person av samma kön kallas homosexuell.

Den som blir kär i en person av motsatt kön kallas heterosexuell.

7. Ålder

Ålder berättar hur gammal en människa är, hur många födelsedagar man haft.

Du får inte behandla en människa annorlunda på grund av hennes ålder.

Det kan vara diskriminering.

Bilaga 2 Fortlöpande arbete i fyra steg, bakgrund

Fortlöpande arbete i fyra steg (www.do.se)

1. Undersöka risker för diskriminering

Första steget innebär att utbildningsanordnaren ska undersöka den egna verksamheten för att upptäcka eventuella risker för diskriminering eller repressalier, eller andra hinder för barns och elevers lika rättigheter och möjligheter. Det kan både vara reella, faktiska hinder och hinder i form av attityder, normer och strukturer.

Genom att undersöka den egna verksamheten säkerställs att de åtgärder som vidtas motsvarar en verksamhets faktiska behov.

Undersökningen ska vara en inventering och utredning av verksamheten för att identifiera hinder för lika rättigheter och möjligheter och för att identifiera om det förekommer diskriminering, inklusive trakasserier och sexuella trakasserier eller repressalier, eller risker för diskriminering eller repressalier.

Så här kan undersökningen gå till

Arbetet ska göras på ett generellt plan till exempel genom att göra en översyn av olika rutiner, riktlinjer och policydokument men även av attityder och normer. Undersökningen kan göras på olika sätt. Det kan handla om att en skola eller fritidshem undersöker sin verksamhet genom

- enkäter
- individuella intervjuer
- gruppintervjuer
- arbetsplatsträffar eller andra samtal.

Gör undersökningen utifrån samtliga diskrimineringsgrunder. Undersökningen ska göras på en övergripande nivå för att identifiera risker/hinder i verksamheten.

Det är viktigt att undersökningen har ett generellt anslag med inriktning på förhållandena inom verksamheten och inte enskilda individers etniska tillhörighet, religion, sexuella läggning med mera. Det ska alltså inte göras någon kartläggning på individnivå avseende personliga förhållanden och undersökningen måste skötas på ett sådant sätt att eventuellt känsliga personuppgifter som ändå framkommer inte kan kopplas ihop med någon individ på ett sätt som strider mot personuppgiftslagstiftningen.

2. Analysera orsaker

Efter undersökningen ska utbildningsanordnaren analysera orsakerna till upptäckta risker och hinder. Analysens omfattning beror i stor utsträckning på vilken typ av verksamhet det handlar om och hur stor den är.

3. Genomföra åtgärder

I steg tre ska utbildningsanordnaren genomföra de förebyggande och främjande åtgärder som skäligen kan krävas, mot bakgrund av undersökningen och analysen. Utbildningsanordnaren ska alltså bedöma vilka konkreta åtgärder som ska genomföras.

Utbildningsanordnaren ska genomföra åtgärder för att undanröja de upptäckta riskerna och hindren, främjande åtgärder i syfte att utjämna skillnader i förutsättningar mellan olika grupper, det vill säga undanröja hinder för lika rättigheter och möjligheter.

Åtgärderna ska motsvara faktiska behov. Det betyder inte att det måste finnas ett barn/en elev i verksamheten som kan drabbas idag, utan att det finns risker eller hinder som skulle kunna leda till att någon kan bli diskriminerad.

Planera in tid och resurser och gör en ansvarsfördelning

Utbildningsanordnaren bör planera in nödvändiga resurser, och ledningen bör ange vem som är ansvarig för att genomföra åtgärderna.

Utbildningsanordnaren ska tidplanera och genomföra åtgärderna så snart som möjligt.

Omständigheterna avgör vilka åtgärder som behövs

Det går inte att generellt ange vilka åtgärder en utbildningsanordnare ska genomföra, utan det får bedömas med hänsyn till resurser, behov och andra omständigheter i det enskilda fallet.

Om utbildningsanordnaren i sin undersökning har funnit risker för diskriminering eller andra hinder ska utbildningsanordnaren som huvudregel vidta åtgärder för att undanröja dem.

4. Följ upp och utvärdera

Det sista steget är att följa upp och utvärdera undersökningen, analysen och åtgärderna. När det är klart ska de erfarenheter som arbetet har gett gå att använda i steg ett (undersökningen) i nästa cykel av arbetet med aktiva åtgärder. <http://www.do.se/framja-och-atgarda/arbetsgivarens-ansvar/>

Bilaga 3 Lagar och styrdokument

FN:s Barnkonvention:

Barnkonventionen sätter barnperspektivet och rätten till likabehandling i fokus. I artikel 19 klargörs att staten har en skyldighet att skydda barn mot alla former fysiska, psykiska och sexuella övergrepp och andra former av skada och vanvård som kan förekomma. I artikel 36 skall barnet skyddas mot alla former av utnyttjande som kan skada barnet i något avseende.

Arbetsmiljölagen:

Arbetsmiljölagen gäller både personalens och elevernas arbetsmiljö. Elever i förskoleklass och grundskola jämställs i de flesta delar av lagen med arbetstagare. Arbetsmiljölagen och arbetsmiljöförordningen syftar till att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet samt i övrigt uppnå en god arbetsmiljö. Arbetsmiljöarbetet ska omfatta såväl fysiska, psykologiska som sociala förhållanden samt kränkande särbehandling (AFS 2015:4). I vårt systematiska arbetsmiljöarbete utgår vi från AFS 2001:1.

Skollagen (2010:800) 6 Kap Åtgärder mot kränkande behandling.

Ändamål och tillämpningsområde

1 § Detta kapitel har till ändamål att motverka kränkande behandling av barn och elever.

Bestämmelserna tillämpas på utbildning och annan verksamhet enligt denna lag.

Diskriminering

2 § Bestämmelser om förbud m.m. mot diskriminering i samband med verksamhet enligt denna lag finns i diskrimineringslagen (2008:567).

3 § I detta kapitel avses med

- elev: utöver vad som anges i 1 kap. 3 § den som söker annan utbildning än förskola enligt denna lag,
- barn: den som deltar i eller söker plats i förskolan eller annan pedagogisk verksamhet enligt 25 kap.,
- personal: anställda och uppdragstagare i verksamhet enligt denna lag, och
- kränkande behandling: ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) kränker ett barns eller en elevs värdighet.

Tvingande bestämmelser

4 § Avtalsvillkor som inskränker rättigheter eller skyldigheter enligt detta kapitel är utan verkan.

Ansvar för personalen

5 § Huvudmannen ansvarar för att personalen fullgör de skyldigheter som anges i detta kapitel, när den handlar i tjänsten eller inom ramen för uppdraget.

Aktiva åtgärder

Målinriktat arbete

6 § Huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Närmare föreskrifter om detta finns i 7 och 8 §§.

Skyldighet att förebygga och förhindra kränkande behandling

7 § Huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling.

Plan mot kränkande behandling

8 § Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Förbud mot kränkande behandling

9 § Huvudmannen eller personalen får inte utsätta ett barn eller en elev för kränkande behandling.

Skyldighet att anmäla, utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling

10 § En lärare, förskollärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till förskolechefen eller rektorn. En förskolechef eller rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Första stycket första och andra meningarna ska tillämpas på motsvarande sätt om ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier på sätt som avses i diskrimineringslagen (2008:567).

För verksamhet som avses i 25 kap. och för fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet eller förskoleenhet gäller första och andra styckena för den personal som huvudmannen utser.

Förbud mot repressalier

11 § Huvudmannen eller personalen får inte utsätta ett barn eller en elev för repressalier på grund av att barnet eller eleven medverkat i en utredning enligt detta kapitel eller anmält eller påtalat att någon handlat i strid med bestämmelserna i kapitlet.

Skadestånd

12 § Om huvudmannen eller personalen åsidosätter sina skyldigheter enligt 7, 8, 9, 10 eller 11 § ska huvudmannen dels betala skadestånd till barnet eller eleven för den kränkning som detta innebär, dels ersätta annan skada som har orsakats av åsidosättandet. Skadestånd för kränkning i andra fall än vid repressalier lämnas dock inte, om kränkningen är ringa.

Om det finns särskilda skäl, kan skadeståndet för kränkning sättas ned eller helt falla bort.

Rättegången

13 § Mål om skadestånd enligt detta kapitel ska handläggas enligt bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i tvistemål när förlikning om saken är tillåten.

I sådana mål kan det dock förordnas att vardera parten ska bära sin rättegångskostnad, om den part som har förlorat målet hade skälig anledning att få tvisten prövad.

Bevisbörda

14 § Om ett barn eller en elev som anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling enligt 9 § eller repressalier enligt 11 §, visar omständigheter som ger anledning att anta att han eller hon har blivit utsatt för sådan behandling, är det huvudmannen för verksamheten som ska visa att kränkande behandling eller repressalier inte har förekommit.

Rätt att föra talan

15 § I en tvist om skadestånd enligt detta kapitel får Statens skolinspektion som part föra talan för ett barn eller en elev som medger det. När Skolinspektionen för sådan talan får myndigheten i samma rättegång också föra annan talan för barnet eller eleven om han eller hon medger det. För barn under 16 år krävs vårdnadshavares medgivande.

Bestämmelserna i rättegångsbalken om part ska gälla även den för vilken Skolinspektionen för talan enligt detta kapitel när det gäller jävsförhållande, pågående rättegång, personlig inställelse samt förhör under sanningsförsäkran och andra frågor som rör bevisningen.

När ett barn eller en elev för talan enligt detta kapitel får Skolinspektionen inte väcka talan för barnet eller eleven om samma sak.

16 § Rättens avgörande i ett mål där Statens skolinspektion för talan för ett barn eller en elev får överklagas av barnet eller eleven, om det får överklagas av myndigheten.

När rättens avgörande i ett mål som avses i första stycket har vunnit laga kraft, får saken inte prövas på nytt på talan av vare sig barnet eller eleven eller Skolinspektionen.

2 kap. Förbud mot diskriminering och repressalier

Aktuella bestämmelser i diskrimineringslagen (2008:567)

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens ändamål

1 § Denna lag har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. *Lag (2014:958).*

Diskrimineringsförbud

5 § Den som bedriver verksamhet som avses i skollagen (2010:800) eller annan utbildningsverksamhet (utbildningsanordnare) får inte diskriminera något barn eller någon elev, student eller studerande som deltar i eller söker till verksamheten. Anställda och uppdragstagare i verksamheten ska likställas med utbildningsanordnaren när de handlar inom ramen för anställningen eller uppdraget. *Lag (2014:958).*

6 § Förbudet i 5 § hindrar inte

1. åtgärder som är ett led i strävanden att främja jämställdhet mellan kvinnor och män vid tillträde till annan utbildning än sådan som avses i skollagen (2010:800),
2. tillämpning av bestämmelser som tar hänsyn till ålder i fråga om utbildning i förskolan, förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan eller fritidshemmet, eller sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. skollagen, eller
3. särbehandling på grund av ålder, om den har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

Förbudet hindrar inte heller att en folkhögskola eller ett studieförbund vidtar åtgärder som är ett led i strävanden att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. *Lag (2010:861).*

Skyldighet att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier

7 § Om en utbildningsanordnare får kännedom om att ett barn eller en elev, student eller studerande som deltar i eller söker till utbildningsanordnarens verksamhet anser sig i samband med verksamheten ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier, är utbildningsanordnaren skyldig att utreda omständigheterna kring de uppgivna trakasserierna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra trakasserier i framtiden.

Uppgift om meriter

8 § Om en sökande har nekats tillträde till en utbildning, eller inte tagits ut till prov eller intervju om sådant förfarande tillämpas vid antagningen, ska sökanden på begäran få en skriftlig uppgift av utbildningsanordnaren om vilken utbildning eller andra meriter den hade som blev antagen till utbildningen eller togs ut till provet eller intervjun.

Förordning (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling

§1 Denna förordning tillämpas på utbildning och annan verksamhet som avses i skollagen (1985:1100).

§2 En likabehandlingsplan enligt 3 kap. §16 diskrimineringslagen (2008:567) och en plan mot kränkande behandling enligt 14 a kap. §8 skollagen (1985:1100) ska upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen eller eleverna vid den verksamhet för vilken planen gäller. Utformningen och omfattningen av barnens eller elevernas deltagande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Förordning (2008:946).

Läroplanen, Lgr11:

I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr11 står det under skolans värdegrund och uppdrag att;

"Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män, samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan skall gestalta och förmedla."
"Skolans uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet." *"Skolan skall främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Omsorg om den enskildes välbefinnande och utveckling skall prägla verksamheten. Ingen i skolan skall utsättas för mobbning. Tendenser till trakasserier skall aktivt bekämpas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser."*

I Lgr11, under Normer och värden (s 12) står det att skolan skall sträva efter att varje elev:

- respekterar andra människors egenvärde,
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling samt medverkar till att bistå andra människor,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.

Det står även, under Normer och värden, att alla som arbetar i skolan skall:

- medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen,
- i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av solidaritet mellan människor,
- aktivt motverka trakasserier och förtryck av individer eller grupper,
- visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt.

